

SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. Fakss: 67830770. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS

PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2024. gada 26. jūlijā

Satversmes tiesas 1. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs
Aldis Laviņš, tiesneši Artūrs Kučs un Jautrīte Briede,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [..]
(turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu
(ieteikums Nr. 84/2024),

konstatēja:

1. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu
atzīt Kriminālprocesa likuma 389. panta ceturto daļu (turpmāk – apstrīdētā
norma) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme)
92. panta pirmajam un otrajam teikumam, kā arī Satversmes 105. panta
pirmajam un trešajam teikumam.

2. Apstrīdētā norma nosaka: „No dienas, kad procesa virzītājs nodevis
rajona (pilsētas) tiesas kancelejā lēmumu par procesa par noziedzīgi iegūtu
 mantu uzsākšanu un tam pievienotos materiālus, līdz dienai, kad tiesas
 nolēmums par noziedzīgi iegūtu mantu stāties spēkā, tiek apturēts tiesību

ierobežojumu termiņš attiecībā uz mantu, par kuru uzsākts process kā par noziedzīgi iegūtu mantu.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata lieta ir ierosināma, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;

5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei. Pieteikumā apstrīdēta likuma normas satversmība, tādējādi pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka [datums] procesa virzītājs kriminālprocesā pieņēma lēmumu uzlikt arestu Pieteikuma iesniedzējas mantai, bet [datums] pieņēma lēmumu par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu uzsākšanu un materiālu par noziedzīgi iegūtu mantu nodošanu izlemšanai tiesai. Ar Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas [datums] lēmumu nolemts apturēt tiesvedību procesā par noziedzīgi iegūtu mantu līdz brīdim, kad stājās spēkā Satversmes tiesas nolēmums lietā Nr. 2022-32-01 „Par Kriminālprocesa likuma 124. panta sestās daļas, 125. panta trešās daļas un 126. panta 3.¹ daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam un otrajam teikumam” (turpmāk – lieta Nr. 2022-32-01).

Pieteikumā norādīts, ka saskaņā ar apstrīdēto normu tiesību ierobežojumu termiņš attiecībā uz mantu, par kuru uzsākts process kā par noziedzīgi iegūtu mantu, ir apturēts līdz dienai, kad tiesas nolēmums par noziedzīgi iegūtu mantu stāties spēkā. Lēmums apturēt tiesvedību procesā par noziedzīgi iegūtu mantu radot situāciju, kurā uz nenoteiktu laiku tiek ierobežotas Pieteikuma iesniedzējas tiesības rīkoties ar savu mantu. Turklāt tādējādi netiekot nodrošināta kriminālprocesā radušā mantiskā jautājuma savlaicīga atrisināšana, kā arī pārkāpta nevainīguma prezumpcija. Tādējādi ar apstrīdēto normu esot aizskartas Pieteikuma iesniedzējai Satversmes 92. panta pirmajā un otrajā teikumā, kā arī Satversmes 105. panta pirmajā un trešajā teikumā ietvertās pamattiesības.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja ir tiesīga iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

6. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi gadījumā, ja tā ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī ja personai šādu iespēju nav.

Nemot vērā to, ka Kriminālprocesa likums neparedz personai tiesības apstrīdēt tiesību ierobežojuma termiņa apturēšanu, Pieteikuma iesniedzējai nav iespēju aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtais daļas otrais teikums nosaka: „Ja nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.”

No pieteikuma secināms, ka Pieteikuma iesniedzējas tiesiskajā situācijā par tās pamattiesību aizskāruma rašanās brīdi ir uzskatāms [datums], kad Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija apturēja tiesvedību procesā par noziedzīgi iegūtu mantu līdz brīdim, kad stājās spēkā Satversmes tiesas nolēmums lietā Nr. 2022-32-01. Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2024. gada 16. jūlijā. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtās daļas otrajā teikumā noteiktajām prasībām.

7. Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkts noteic, ka pieteikumā jānorāda juridiskais pamatojums. Juridiskais pamatojums Satversmes tiesas likuma izpratnē nozīmē juridisko argumentāciju, kurā pamatota apstrīdētās normas neatbilstība pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai.

Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 92. panta pirmajam un otrajam teikumam, kā arī Satversmes 105. panta pirmajam un trešajam teikumam, jo rada tai laikā neierobežotu liegumu rīkoties ar savu mantu. Apstrīdētajā normā ietvertajam pamattiesību ierobežojumam neesot leģitīma mērķa. Turklāt apstrīdētā norma nonākot pretrunā ar procesa par noziedzīgi iegūtu mantu uzsākšanas mērķi, proti, kriminālprocesā radušos mantisko jautājumu savlaicīgu atrisināšanu un procesa ekonomiju. Tāpat apstrīdētā norma pārkāpjot arī nevainīguma prezumpciju.

7.1. Noskaidrojot, vai apstrīdētā norma atbilst Satversmes 92. panta otrajā teikumā ietvertajai nevainīguma prezumpcijai, Satversmes tiesa vērtē to, vai apstrīdētā norma pārkāpj kādu no trim nevainīguma prezumpcijas elementiem: 1) tā aizsargā personu, lai to neatzītu par vainīgu, kamēr tās vaina nav pierādīta saskaņā ar likumu; 2) personai nav jāpierāda savs nevainīgums. Vainas pierādīšanas nasta gulstas uz procesa virzītāju – izmeklētāju un prokuroru; 3) visas saprātīgās šaubas par vainu, kuras nav iespējams novērst, jāvērtē par labu apsūdzētajai personai. (*sk. Satversmes tiesas 2016. gada 15. novembra sprieduma lietā Nr. 2015-25-01 19. punktu*).

Pieteikumā citēta Satversmes judikatūra un doktrīna par nevainīguma prezumpciju. Tomēr Pieteikuma iesniedzēja nav sniegusi juridiskus argumentus par to, kā apstrīdētā norma ir pārkāpusi kādu no nevainīguma prezumpcijas elementiem. Tādējādi pieteikumā nav sniegts juridiskais pamatojums tam, kādēļ apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 92. panta otrajam teikumam.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 92. panta otrajam teikumam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

7.2. Kritēriji, pēc kuriem vērtējama tiesību normas atbilstība Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, atšķiras atkarībā no tā, vai apstrīdētā tiesību norma pilnībā liedz personai noteiktas, konkrētajā situācijā nodrošināmas garantijas tiesību uz taisnīgu tiesu īstenošanai vai paredz tiesību uz pieeju tiesai ierobežojumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2012. gada 20. aprīļa spriedumu lietā Nr. 2011-16-01 un 2018. gada 14. jūnija spriedumu lietā Nr. 2017-23-01*).

Savukārt, vērtējot vai apstrīdētā norma atbilst Satversmes 105. pantam, Satversmes tiesa noskaidro, vai attiecīgais ierobežojums ir noteikts ar likumu, vai šim ierobežojumam ir leģitīms mērķis un vai ierobežojums ir samērīgs ar tā leģitīmo mērķi. Ierobežojums ir samērīgs ar leģitīmo mērķi, ja: 1) likumdevēja lietotie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai; 2) leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar citiem, indivīda tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) labums, ko no šāda ierobežojuma iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto zaudējumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2019. gada 16. maija sprieduma lietā Nr. 2018-17-03 16. punktu un 2020. gada 28. septembra sprieduma lietā Nr. 2019-37-0103 20. punktu*).

Process par noziedzīgi iegūtu mantu ir viens no sevišķā procesa veidiem kriminālprocesā, tas ir vērsts tikai uz kriminālprocesā radušos mantisko jautājumu atrisināšanu. Šajā procesā netiek noskaidrota personas vaina, bet gan tiek lemts par mantas noziedzīgo izcelsmi vai saistību ar noziedzīgu nodarījumu (*sk. Satversmes tiesas 2017. gada 23. maija sprieduma lietā Nr. 2016-13-01 10. punktu*). Tā kā process par noziedzīgi iegūtu mantu ir izņēmums no mantisko jautājumu risināšanas kārtības pamata kriminālprocesā, šādam procesam var būt atšķirīgi noteikumi, kas vērsti uz ātru un efektīvu tā mērķa sasniegšanu (*sk. Satversmes tiesas 2017. gada 11. oktobra sprieduma lietā Nr. 2017-10-01 20.2. punktu*).

Pieteikumā citēta Satversmes tiesa judikatūra un vispārīgi norādīts, ka apstrīdētajā normā ietvertajam pamattiesību ierobežojumam nav leģitīma mērķa un tas nav samērīgs. Tomēr, ievērojot minēto Satversmes tiesas judikatūru, pieteikumā nav pamatots, kā tāds regulējums, kas ļautu atcelt arestu mantai pirms stājies spēkā tiesas nolēmums par noziedzīgi iegūtu mantu, ļautu sasniegt procesa par noziedzīgi iegūtu mantu mērķi. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzējas apsvērumi par apstrīdētās normas neatbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, kā arī Satversmes 105. panta pirmajam un trešajam teikumam pēc būtības ir saistīti ar iebildumiem, ka Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija nepareizi piemērojusi Kriminālprocesa likuma 478. panta pirmo daļu un kļūdaini apturējusi tiesvedību procesā par noziedzīgi iegūtu mantu. Tomēr šādi apsvērumi nav uzskatāmi par pieteikuma juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē, jo Satversmes tiesas kompetencē nav tiesību normu piemērošanas un interpretācijas jautājumu pārvērtēšana (*sal.sk. Satversmes tiesas 2017. gada 17. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2017-01-01 11. punktu*).

Pieteikuma iesniedzēja arī norāda, ka tiesvedības apturēšana procesā par noziedzīgi iegūtu mantu rada situāciju, kurā savlaicīgi netiek atrisināts kriminālprocesā radušais mantiskais jautājums. Tomēr, ņemot vērā konkrētās lietas faktiskos apstākļus un mērķi, kura dēļ tiesvedība apturēta, pieteikumā nav sniegts šāda uzskata juridiskais pamatojums. Turklāt Pieteikuma iesniedzēja vairakkārt norāda, ka tā iemesla dēļ, ka tiesvedība apturēta, tai tiekot noteikts laika ziņā neierobežots liegums rīkoties ar savu mantu. Tomēr Pieteikuma iesniedzēja nav ņēmusi vērā, ka tiesvedība procesā par noziedzīgi iegūtu mantu apturēta līdz brīdim, kad stājās spēkā Satversmes tiesas nolēmums lietā Nr. 2022-32-01. Savukārt procesuālie termiņi, kādos Satversmes tiesai jāpieņem nolēmums, noteikti Satversmes tiesas likumā.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, kā arī Satversmes 105. panta pirmajam un trešajam teikumam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

Nemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 1. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 84/2024).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

Aldis Laviņš